

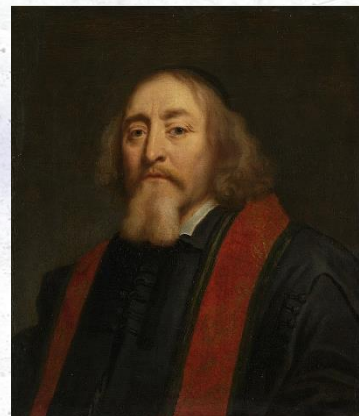
28. března – Jan Amos Komenský

28. březen je proslulý svým přívlastkem „**Den učitelů**“. Proč tomu tak je? Kdo za tímto významným dnem stojí?

Není to nikdo jiný než sám „Učitel národů“, tedy Jan Amos Komenský.

Jan Amos Komenský se narodil 28. 3. 1592 na jižní Moravě. Přesné místo narození není známo – uvádí se Uherský Brod (viz náhrobní deska v holandském Naardenu), Nivnice (Komenský připojoval k svému podpisu „Nivnický“) a nebo Komňa (z níž mohl vzniknout přídomek „Komenský“ a odkud pocházela rodina jeho otce).

Mladý Jan navštěvoval školu nejprve ve Strážnici, kterou musel po přepadení města a jeho vypálení opustit, poté studoval latinské gymnázium Jednoty bratrské v Přerově, a následně přešel studovat na protestantskou univerzitu do Německa. Právě v tuto dobu si přidal ke svému jménu „Amos“ jako odkaz k biblickému učení.

Život i dílo Komenského výrazně ovlivnila jeho víra. Hrdě se hlásil k Jednotě bratrské a odmítal konvertovat ke katolictví. Následkem toho musel odejít z vlasti a skrývat se (útočiště našel na několik let v polském Lešně či nizozemském Amsterdamu). Nepřestával však doufat, že se jednoho dne do českých zemí vrátí, proto napsal množství svých prací česky.

Jeho dílo bylo poznamenáno velkým požárem v Lešně, při kterém mu řada cenných rukopisů shořela. Spisy se snažil Komenský napsat znovu, jejich ztrátu však nesl těžce, nikdy se z ní zcela nevzpamatoval a knihy se mu přes veškerou snahu i pomoc syna Daniela dokončit nepodařilo.

Ani soukromý život Komenského nebyl příliš šťastný. První žena, Magdaléna, mu spolu se dvěma dětmi zemřela během morové epidemie a druhá žena, Marie Dorota, zemřela po těžké nemoci po 22 letech společného života s Komenským. Třetí manželka, Jana, byla o 20 let mladší a pocházela z Týna nad Vltavou; ta svému muži naštěstí zůstala po boku po zbytek jeho života.

Jan Amos Komenský zemřel po dlouhých zdravotních problémech 15. 11. 1670 v Nizozemí a je pochován v kostelíku v Naardenu.

Dílo Jana Amose Komenského

Práce J. A. Komenského je zaměřena na dvě základní oblasti – filozofii s teologií a pedagogiku. Rukopisy se dotýkají i mnoha dalších oborů a jsou psány česky, latinsky a německy.

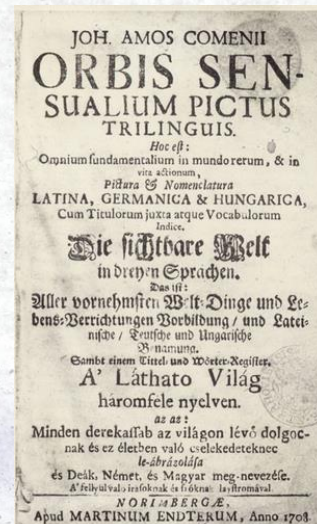
Mezi nejvýznamnější **filozofická a teologická díla**, která jsou hluboce ovlivněná věroukou Jednoty bratrské, můžeme zařadit následující:

- *Listové do nebe* – fiktivní dopisy chudých lidí Kristovi
- *Via lucis (Cesta světla)* – Komenský se zde zabývá „pansofií“ (vševědou), podle níž války ustanou, zmizí-li u lidí nevědomost. Zároveň je nutné zavést pro lepší porozumění mezi národy novou řeč, která by byla srozumitelná pro všechny (latina je příliš těžká)
- *Kšaft umírající matky Jednoty bratrské* - kšaft = závěť, matka = symbol Jednoty bratrské; odkazu Jednoty bratrské se ujme český a moravský lid
- *Labyrint světa a ráj srdce* – alegorický příběh vydaný v češtině, v němž se vypravěč – Poutník - ocitá v okrouhlém městě uprostřed nicoty. Město = svět. Doprovází ho Všezvěd Všudybud a Mámení. Poutník chce utéct ze světa klamu, marnosti, bídy, lži a smrti; únik nachází v otevření svého srdce Kristovi.

Do **pedagogických děl** patří například tyto publikace:

- *Didactica magna* (*Velká didaktika*) – spis o teorii vyučování a jeho metodách, původně napsaný česky, později vydaný i latinsky, nejvýznamnější didaktické dílo Komenského vůbec
- *Informatorium školy mateřské* – výchova v předškolním věku
- *Orbis Pictus* (*Svět v obrazech*) – patrně nejslavnější dílo Komenského, které prezentuje jeho metodu školy hrou a původně jako učebnice latiny disponuje mnoha ilustracemi, které mají pomoci výuce

Z **lingvistiky a bohemistiky** jsou významnými díly *Moudrost starých Čechů* či *Poklad jazyka českého*.

Hlavní pedagogické názory J. A. Komenského

Výchova je podle Komenského rozdělena do 4 stupňů po 6 letech:

- 1) do 6 let – dítě má být vychovááno doma, matkou → proto pojem „mateřská škola“.
- 2) 6–12 let – dítě navštěvuje obecnou školu, která má být v každém městě a vesnici. Vyučuje se 2 hodiny dopoledne a 2 hodiny odpoledne a obsahem výuky je čtení, psaní, počítání, náboženství, reálie, zpěv a ruční práce.
- 3) 12–18 let – mládež má navštěvovat školu latinskou, která má být v každém městě. Vyučuje se „sedmero svobodných učení“, přírodní vědy, matematika a latina + řečtina, doporučen je další cizí jazyk.
- 4) 18–24 let – ke vzdělání slouží „akademie“, která by měla být v každé zemi.

Při **výuce** je podle Komenského důležité dodržovat několik zásad:

1. Je nutné se učit od mládí.
2. Platí povinná školní docházka (chytří, hloupí, chudí, bohatí).
3. Vyučování je názorné.
4. Nutný je určitý stupeň, horlivost.
5. Učivo je přiměřené k věku.
6. Vše je potřeba převádět do praxe.
7. Vyučovat se musí od jednoduššího ke složitějšímu.
8. Učivo je zapotřebí neustále opakovat.
9. Žák má být současně učitelem.
10. Vyučování má být zábavné.

Příkladem pro dítě mají být rodiče a učitel, kteří ho vedou ke správné životosprávě. Komenský doporučuje vhodnou stravu, střídání práce s odpočinkem, dostatek spánku (8 hodin) a péči o hygienu těla.

Po ukončení vzdělávání doporučuje Komenský cestovat, jelikož podle něj vzdělávání nikdy nekončí, je neustálé.

„Cílem vzdělání a moudrosti je, aby člověk viděl před sebou jasnou cestu života, po ní opatrně vykračoval, pamatoval na minulost, znal přítomnost a předvídal budoucnost.“ — Jan Amos Komenský